

CSILLAG ATTILA-ROKOLYA GÁBOR

**A PÉCSI KÖZJEGYZŐI
KAMARA TÖRTÉNETE
1875-1949.**

KÖZJEGYZŐI AKADEÉMIA KIADÓ,
BUDAPEST, 2015. 220 OLDAL.

A Magyar Országos Közjegyzői Kamara példamutató módon immár egy évtizede módszeresen támogatja a közjegyzői múlt feltárását, amelynek köszönhetően már eddig is számos, a polgári és szocialista kori magyar közjegyzőség történetét bemutató, szép kiállítású és értékes tartalmú kötet látott napvilágot. E vállalkozás egyik legfrissebb állomása a Pécsi Közjegyzői Kamara történetének megírása. A kötetet jegyző két szerző közül Rokolya Gábor budapesti közjegyző és jogtörténész már a szélesebb közönség előtt is ismert lehet. Csillag Attila aki a kötet készítésekor még közjegyző-helyettes volt (azóta már kinevezett közjegyző), és több kisebb történeti közleménnyel is jelentkezett, korábban jórészt saját körzete, egykori közjegyzői életrajzának, szakmai pályafutásának megírásával foglalkozott. Megvolt tehát az alapja arra, hogy tágítva eddigi kutatásainak tematikus és földrajzi határait egy nagyobb régió, a Pécsi Közjegyzői Kamara történetének megírásában is szerepet vállaljon.

A kötet két fő részből áll, melyben Rokolya Gábor sorra veszi a Pécsi Kamara intézménytörténetét, illetve az ottani közjegyzők szakirodalmi és szépirodalmi munkásságát, a Csillag Attila pedig a Kamara területén egykor működő 146 közjegyző prozopográfiai megközelítéssel összeállított életrajzait közli. A kötet végén mintegy függelékként „A kamara közjegyzőinek szépirodalmi munkássága” címmel a karba tartozó hat közjegyző fellelhető irodalmi tevékenységét veszik számba. A kötet szakmai megalapozottságát a több mint 300 végjegyzetből álló jegyzetapparátus is jelzi, melyet képjegyzék és mutató is kiegészít.

A polgári kori közjegyzőség története iránt érdeklődők számára talán a legérdekesebb az az életrajzi rész, amely a dél-dunántúli polgári közjegyzői kar, pontosabban az egykori kamarai területen működő közjegyzők legfontosabb személyi adatait közli, illetve az egyes szakmai pályafutásokkal kapcsolatban fellelhető fontos információkat összegzi. Napjainkban, amikor egyre többször hangzik el, hogy mennyire fontos lenne a jogszolgáltatási szervezet egykori részvevői életrajzainak megírása, sajnos nem tudunk hasonló példákat felsorolni. A polgári jogszolgáltatás levéltári terminológia szerint értelmezett 1872-1949 közötti időszakában jelenleg sem a bírósági, sem az ügyészi szervezet tagjairól nem áll rendelkezésre hasonló, területi illetve szervezeti alapon el-

végzett feltárás. Annak ellenére, hogy jogtörténeti tudományos műhelyek sora működik Magyarországon, két gyakorló közjegyző volt az, aki példát mutatott abban, hogy mit is kellene ahhoz tenni, hogy az intézménytörténeti kutatások számára alapot teremtsen a jogtörténeti kutatás. Mert hogyan is lehet úgy alapos intézménytörténetet írni, ha nem vagyunk tisztában a szóban forgó jogszolgáltatási szervek működésének személyi hátterével, az egyéni pályafutások részleteivel?

Jelen ismertetés nem térhet ki mind a 146 közjegyző életének bemutatására, de figyelemfelkeltés gyanánt néhányuk életéből, avagy felvázolható kollektív biográfiájukból érdemes felvillantani egy-egy mozzanatot. Csakúgy, mint az ország más kamaráinak területén, az 1875 körül kinevezett első közjegyzők között is több, a 48-as szabadságharcban részt vevő egykori szereplő tűnik fel (Budapesten Görgei István, Máday Sándor, Gorove Antal, Ökröss Bálint). A Pécsi Közjegyzői Kamara esetében a zalaegerszegi I. körzetbe kinevezett Hideg József, a kaposvári körzetben Schäffer Alajos, a pécsi II. körzetben Bubreg Mihály, a bonyhádi körzetben Muttnyánszky Alajos, és a szekszárdi Nagy János voltak, akik fegyveresen is részt vettek a korábbi szabadsághüdelemben. Bánffay Simon (1819-1902), a kamara első elnöke a közlekedési minisztériumban a számvevőség vezetője volt.

Mint ahogy az az intézménytörténeti áttekintésből is kitűnik, a közjegyzői intézmény neuralgikus pontja éppen a kinevezések gyakorlata volt. A közjegyzői szakértelem, egyéni felelőség és hivatástudat mindinkább megkövetelte volna, hogy az intézmény meggyökeresedésével egyre inkább azok kerüljenek kinevezésre, akik jelöltként vagy helyettesként közjegyzői irodákban szereztek gyakorlatot. A kamarának mint érdekképviselői szervnek azon törekvései, hogy ez megvalósuljon, két okból nem tudott érvényesülni. Az első ok az volt, hogy az irodák alacsony ügyforgalma miatt (a közjegyzői törvény kezdetben meglehetősen szűkre szabta a közjegyzői kényszer alá eső jogügyletek körét), a közjegyzők sokszor nem tudtak alkalmazni jelöltek és helyetteseket, így az irodákban kis számú, ráadásul minden bizonnyal szegényebb és ritkább kapcsolati hálóval rendelkező jogi személyzet tudott elhelyezkedni. A másik ok részben ebből vezethető le: a pályázatok során ez a tudására és elkötelezettségére építő pályázói kör sokszor alulmaradt azokkal az ügyvédségből és közigazgatásból érkező, jelentős politikai támogatottsággal rendelkező pályázókkal szemben, akik végül közjegyzői tapasztalat nélkül (de sokszor a már korábban is az irodában dolgozó helyettesekre építve) kerültek kinevezésre egy-egy jövedelmezőbb körzetbe. A kötetben ismertetett életrajzok számos esetben támasztják alá ezt a jelenséget.

A trianoni katasztrófa a közjegyzői kinevezésekre is hatással volt. A kamara tagjai közül egyesek önként mondtak le kinevezésükről fiatalabb, menekült, korábban is közjegyzői hivatást gyakorló kollégáik javára, máskor az igazságügyi kormányzat a kamarákkal együttműködve hozott létre újabb átmeneti vagy véglegesnek bizonyuló körzeteket, hogy megélhetést biztosítson a menekült közjegyzők részére.

A pécsi kamarai gyakorlat is azt mutatja, hogy az 1945 utáni igazolási eljárások után nagy számban maradtak hivatalukban korábbi közjegyzők, amit minden bizonnyal csak a magánközjegyzői intézmény 1949-es felszámolása változtatott meg. A kötet — az éppen hivatalban lévő közjegyzők esetében — szerencsés módon erre a körülményre is sok esetben kitér, így a címben jelzett 1875- 1949-es időkört nemcsak az

1875 előtti életrajzi eseményekkel, hanem az úgynevezett népi demokratikus jogszolgáltatás kiépítését kísérő, a sorsfordító 1949-es éven túl terjedő történésekkel is kitágítja.

A felületes érdeklődő számára meglepésztő lehet, hogy a kötet elképesztő mennyiségű és minőségű fényképpel van illusztrálva. A képi illusztrációk azonban nem pusztán reprezentációs céllal kerültek a kötetbe, hanem azok a kötet írásos részét – mondhatni – tovább viszik, kibővítik, a képeken azt a polgári miliót jelenítve meg, amelyet a magánközjegyzői intézmény tárgyi kultúrájában is képviselt. Az egykori közjegyzők arcképei, hivatali és családi fotói, valamint a számtalan használati tárgy, monumentum (pecsétnyomók, irodai berendezések, síremlékek, képeslapok, címertáblák, közjegyzői formanyomtatványok, pecsétlenyomatok, stb.) igényes minőségben reprodukált fényképei egy letűnt, mára már csaknem teljesen elfeledett világ nyomait reprezentálják.

Jelen ismertetés alkalmával érdemes megjegyezni, hogy a kötetben sajnos nem esik szó arról, hogy a szerzők milyen előzetes koncepció alapján állították össze annak anyagát. Ezért is fontos hangsúlyozni: jelen munka, amint az a jegyzetapparátusból kirajzolódik, 15 hazai és nemzetközi levéltár mintegy 60 állagában folytatott rendkívül széleskörű levéltári kutatáson alapul, melyet alapos könyvészeti hivatkozások egészítettek ki. Furcsamód talán nem is ez adja a kötet pótolhatatlanságát, egyediségét. A szerzők fáradságot nem sajnálva igyekeztek felkeresni azokat a még élő közjegyzői leszármazókat, akiknek írásos, képi vagy tárgyi emlékek álltak rendelkezésre — ennek is köszönhető a kötet szenzációs képanyaga —, de nem sajnálták a fáradságot arra sem, hogy egy-egy közjegyző síremlékét keressék fel és fotózzák le. (Zárójelben érdemes megjegyezni, hogy az anyaggyűjtés eredményeként a MOKK időközben kiadhatta annak a – recenzált kötetben is szereplő – Sebestyén Mátyásnak ezidáig lappangó visszaemlékezését, aki 1941-1945 között Perlakon volt közjegyző.)¹

A könyvben előforduló néhány apróbb hiba (elütések, mondatismétlés, és egy térképhiba), mit sem von le a kötet értékéből. A rendkívül igényes kiállítású kötetben nem található ár, ami sajnos arra utal, hogy a mai tudományos könyvkiadási gyakorlatnak megfelelően a kiadók már a kezdetektől sem számítottak arra, hogy az könyvesbolti forgalomba kerül, így a könyvet csak egyetlen bolti árusító helyen vásárolhatjuk, vagy közvetlenül a MOKK-tól rendelhetjük meg.

Sarusi Kiss Béla

---

¹ Sebestyén Mátyás: *Ahogy én láttam...* Közjegyzői Akadémia Kiadó, Budapest, 2016.